

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.

Ефективна економіка. 2023. № 8.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.8.11>

УДК 331.2

О. П. Жук,

к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту,

Львівський національний університет імені Івана Франка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0979-6028>

МІНІМАЛЬНА ЗАРОБІТНА ПЛАТА У СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ СОЦІАЛЬНИХ ОРІЄНТИРІВ

O. Zhuk,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Management,

Ivan Franko National University of Lviv

THE MINIMAL WAGE IN THE SOCIAL SERVICE SYSTEM AND IN THE SYSTEM OF EUROPEAN SOCIAL LANDMARKS

У статті розглянуто сутність, цілі та особливості формування мінімальної заробітної плати як складової державних соціальних гарантій, інструменту політики соціального захисту населення і основи встановлення багатьох соціально-економічних показників в Україні. Здійснено загальний огляд розмірів мінімальної заробітної плати, ВВП на душу населення та середньорічної зарплати в країнах ЄС і в Україні, визначено особливості їх зміни. Особлива увага приділена порівняльній оцінці розмірів національної мінімальної заробітної плати у країнах-членах ЄС та країнах-кандидатах на

членство. Розкрито значення мінімальної заробітної плати у системі соціального захисту населення, зокрема в умовах війни в Україні. Обґрунтована необхідність підвищення розміру мінімальної заробітної плати та інших соціальних гарантій в Україні, визначено напрями покращення регулювання оплати праці загалом.

The article discusses the essence, objectives and peculiarities of forming the minimum wages as a component of state social service, an instrument of social protection policy for the population and the basis for establishing a lot of socio-economic indicators in Ukraine

The tendency in the changing of the minimum wage and the cost of living in Ukraine from 2013 to 2023 has been conducted. The conclusion was drawn that the minimum wage was increasing much more dynamically than the cost of living in that period. The both indicators reached the top in 2017. However, according to the recommendations of the UN, workers receiving the minimum wage in Ukraine and those who don't have other sources of income still live below the poverty line. It is noted that the current level of the minimum wage needs to be increased, despite the economic crisis of the county caused by the wartime, as the state social service remains an important instrument of social protection.

Special attention is paid to the comparative assessment of the national minimum wages in countries, which are the members of the EU and those countries that want to be the members the EU, as well as the classification of EU countries based on the magnitude of minimum wage rates. An overview of GDP per capita and average annual salaries in EU countries and Ukraine is provided; the peculiarities of their changes are highlighted. It is noted that Ukraine lags far behind not only developed countries in Western Europe but also all Eastern European EU members in terms of these indicators. Ukraine also experiences economic crises that last longer and are more severe.

The meaning of the minimum wage in the social service of the population, particularly in the wartime in Ukraine is revealed. It is noted that the overall economic situation in Ukraine has shown certain tendencies of improvement for 1 and a half year of full-scale war, as many economic forecasts made at the beginning of the conflict, based on the macroeconomic indicators, have a relatively positive

trend. The necessity of increasing the minimum wage and other social services in Ukraine is substantiated, as it is important for sustaining the ability to pay. Furthermore, some directions for improving overall payment for work are identified.

Ключові слова: мінімальна заробітна плата, соціальний захист, соціальні гарантії, соціальні стандарти, оплата праці, соціально-економічна політика.

Keywords: minimum wage, social protection, social service, social standards, payment for work, socio-economic policy.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Проблематика організації оплати праці та її регулювання є важливим аспектом соціально-трудових відносин, системи соціального захисту і соціально-економічної політики держави в цілому, що орієнтована на сталий людський розвиток. Однією із базових складових системи державних соціальних гарантій та важливим інструментом впливу держави на організацію оплати праці в Україні, як і у багатьох розвинених країнах світу, є мінімальна заробітна плата. Водночас, мінімальна заробітна плата є одним із ключових показників рівня соціально-економічного розвитку держави, добробуту її населення і основою для визначення багатьох норм та гарантій у системі соціального захисту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці формування і регулювання мінімальної заробітної плати в Україні присвячені праці багатьох науковців та практиків, зокрема: А. Антонової, В. Вегера, Г. Завіновської, О. Кобзистої [2], А. Колота, Е. Лібанової, В. Онищенко [6], І. Петрової, В. Петюха, Р. Попівняк, Г. Тибінки, Я. Ткаченко [2], Г. Чанишевої [5], О. Шубіна [2], О. Щукіна [5] та інших. Переважна більшість дослідників розглядає мінімальну заробітну плату як засіб державного регулювання доходів населення, як основу для встановлення соціальних норм і побудови тарифної сітки, як інструмент соціально-економічної політики в цілому. Заслугує на увагу дослідження А. Антонової, у якому автор пропонує цікаву модель розрахунку

макроекономічних ефектів від підвищення рівня мінімальної заробітної плати, зокрема в умовах економіки, де роботодавці практикують заниження оплати праці. Публікації Г. Чанишевої та О. Щукіна [5] присвячені, насамперед, проблемам удосконалення правового регулювання мінімальної заробітної плати в Україні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Беручи до уваги зазначені вище дослідження, вважаємо за доцільне у цій статті приділити увагу порівняльному аналізу особливостей встановлення і розмірів мінімальної заробітної плати в Україні і країнах Європи на сучасному етапі у контексті процесів європейської інтеграції та соціально-економічних викликів, пов'язаних із війною.

Виклад основного матеріалу дослідження. Законом України від 05 жовтня 2000 року № 2017-III «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» визначено правові засади формування та застосування основних державних соціальних стандартів і нормативів, що спрямовані на реалізацію соціальних гарантій в Україні. Відповідно до ст. 17 зазначеного Закону до основних державних соціальних гарантій, які не можуть бути нижчими від прожиткового мінімуму і є обов'язковими на усій території України, відносять [1, ст. 17]:

- мінімальний розмір заробітної плати;
- мінімальний розмір пенсії за віком;
- неоподатковуваний мінімум доходів громадян;
- розміри державної соціальної допомоги та інших соціальних виплат

Згідно із рекомендаціями Міжнародної організації праці (МОП) № 135, ухваленими 1970 р., основною метою встановлення мінімальної заробітної плати є надання особам, що працюють за наймом, необхідного соціального захисту щодо мінімально припустимих рівнів заробітної плати [2].

У більшості випадків економіко-теоретичне трактування поняття „мінімальна заробітна плата” відповідає його нормативно-правовому змісту: встановлений законом мінімальний розмір оплати праці за виконану працівником місячну (годинну) норму праці [3, ст. 3]. Згідно ст. 95 КЗпП

України мінімальна заробітна плата є державною соціальною гарантією, обов'язковою на всій території України для підприємств усіх форм власності і господарювання та фізичних осіб, які використовують працю найманих працівників, за будь-якою системою оплати праці [4, ст. 95]. При обчисленні розміру заробітної плати працівників для забезпечення її мінімального розміру не враховують доплати за роботу у несприятливих умовах праці чи підвищеного ризику для здоров'я, за роботу у нічний та надурочний час, особливий характер праці, премії до святкових дат тощо. Як зазначають у своїй статті Г. Чанишева та О. Щукін, у законодавстві України станом на сьогодні поняття мінімальної заробітної плати не пов'язується з оплатою простої некваліфікованої праці, що варто враховувати науковцям у визначенні її поняття [5].

Мінімальна заробітна плата (МЗП) є базою для обчислення низки інших соціально-економічних показників, зокрема:

- Мінімального єдиного соціального внеску (ЄСВ) – 22% МЗП;
- Максимальної бази ЄСВ – 15 МЗП;
- Єдиного податку (2 група) – 20% МЗП;
- Штрафу за не оформлення трудових відносин – 10 МЗП у місяць виявлення;
- Мінімальної пенсії за віком – 40% МЗП;
- Максимальної ставки податку на нерухомість – 1,5 % МЗП;
- Неоподаткованої вартості подарунку – 25% МЗП [6].

Від початку повномасштабного вторгнення російських загарбників в Україну макроекономічні показники нашої держави значно погіршилися, адже значна частина бізнесу сповільнила темпи розвитку, зросла інфляція, багато підприємств згорнули чи релокували свої виробництва, більшість працівників втратили можливості збільшення заробітної плати, а деякі втратили роботу, що відображається на зменшенні їхніх доходів.

З жовтня 2022 р. розмір мінімальної заробітної плати в Україні не змінювався і законом „Про Державний бюджет України на 2023 рік” з 1 січня 2023 р. встановлено мінімальну заробітну плату у місячному розмірі 6700 грн

(40,46 грн на год.) та не передбачається її збільшення до кінця року [7]. Така незмінність мінімальних стандартів життя громадян у цих складних умовах знижує купівельну спроможність українців та не забезпечує достатнього життєвого рівня доходів працівників і членів їхніх сімей. Тенденції зміни розміру мінімальної заробітної плати в Україні за останні 10 років подані у табл. 1. Із наведених даних бачимо що зростання мінімальної заробітної плати за відповідний період було доволі динамічним, пік зростання припадає на 2017р., коли розмір її збільшився удвічі.

ООН визначає що громадяни, які витрачають менше 5 євро на день, живуть за межею бідності. Якщо врахувати сплату податків, то фактично мінімальна зарплата українців становить 5394 гривні (135 євро), тобто 180 гривень (4,5 євро) на день [9]. Фактично усі, хто отримує мінімальну заробітну плату в Україні і не має інших джерел надходжень опинились за межею бідності згідно позиції ООН. При цьому і середня зарплата в Україні перестала активно зростати через світову пандемію Covid-19, а згодом й воєнний стан.

Таблиця 1. Розмір МЗП в Україні у 2013-2023 роках

Дата введення	МЗП на місяць, грн	МЗП на год, грн
з 01.01.2013 р.	1147	6,88
з 01.01.2014 р.	1218	7,3
з 01.09.2015 р.	1378	8,29
з 01.05.2016 р.	1450	8,69
з 01.12.2016 р.	1600	9,59
з 01.01.2017 р.	3200	19,34
з 01.01.2018 р.	3723	22,41
з 01.01.2019 р.	4173	25,13
з 01.01.2020 р.	4723	28,31
з 01.09.2020 р.	5000	29,20
з 01.01.2021 р.	6000	36,11
з 01.12.2021 р.	6500	39,12
з 01.10.2022 р.	6700	40,46
з 01.01.2023 р.	6700	40,46

Джерело: побудовано на основі даних Міністерства фінансів України [8]

Розмір мінімальної заробітної плати завжди пов'язаний із показниками прожиткового мінімуму. За останні 10 років зростання прожиткового мінімуму не було таким активним як мінімальної зарплати. Станом на 1 січня 2013 року прожитковий мінімум для працездатних осіб становив 1147 грн, у 2017 р. –

1600 грн, у 2020 р. – 2270 грн, а станом на 1 січня 2023 він складає 2684 грн для працездатних осіб [8].

За оцінками експертів економічна ситуація в Україні за 1,5 року повномасштабної війни має певні тенденції до покращення, адже багато економічних прогнозів, зроблених на початку війни щодо основних макроекономічних показників, станом на сьогодні є значно кращими, тому актуальним є питання перегляду розмірів мінімальних соціальних гарантій для найменш захищених категорій населення. У лютому 2023 р. у Верховній Раді був зареєстрований законопроект № 8431 „Про внесення змін до ст. 8 Закону України „Про Державний бюджет України на 2023 рік” щодо підвищення розміру мінімальної заробітної плати, у якому пропонувалося у 2023 році встановити таку мінімальну заробітну плату:

- з 1 січня - 6700 гривень,
- з 1 квітня 7370 гривень,
- з 1 липня – 8107 гривень,
- з 1 жовтня – 8918 гривень [10].

Проте, запропоновані зміни не розглядалися і не були прийняті. Зрозуміло, що з одного боку з підвищенням розміру мінімальної заробітної плати дещо зростуть податкові надходження, проте є ризик збільшення інфляції та рівня безробіття. Крім того для нашої економіки загалом є поширеним явище заниження сум заробітної плати у звітності, ухиляння від сплати податків роботодавцями, з яким не ведеться боротьба належним чином з боку відповідних органів.

На 1 січня 2023 року 22 з 27 держав-членів ЄС мали національну мінімальну заробітну плату, включаючи Кіпр. Не встановлюють розмір національної мінімальної заробітної такі країни ЄС як Данія, Італія, Австрія, Фінляндія та Швеція, де мінімальний рівень оплати праці залежить від рішень профспілок і самих роботодавців. Зазвичай національна мінімальна заробітна плата у країнах ЄС застосовується до всіх працівників або, принаймні, до переважної більшості працівників у країні, встановлюється законом, часто після консультацій із соціальними партнерами. Розмір національної мінімальної

заробітної плати офіційно публікується Євростатом двічі на рік: станом на 1 січня і на 1 липня кожного року.

Розмір мінімальної заробітної плати у країнах-членах ЄС значно коливається: від 399 євро на місяць у Болгарії до 2387 євро на місяць у Люксембурзі (рис. 1). Серед семи країн-кандидатів на вступ до ЄС п'ять мали мінімальну заробітну плату (Чорногорія, Північна Македонія, Албанія, Сербія і Туреччина) [11].

Виходячи з рівня щомісячної мінімальної заробітної плати, що застосовується на 1 січня 2023 року, країни-члени ЄС Євростат класифікує на три групи:

- До 1 групи належать країни із національною мінімальною заробітною платою понад 1500 євро на місяць: Люксембург, Німеччина, Бельгія, Нідерланди, Ірландія та Франція. Їхня національна мінімальна заробітна плата коливалася від 1709 євро у Франції до 2387 євро у Люксембурзі.

Рис. 1. Національна мінімальна заробітна плата у країнах ЄС і США у січні 2023 року, євро на місяць

Джерело: побудовано на основі даних Євростату [11]

- Групу 2 складають країни із національною мінімальною заробітною платою вище 1000 євро, але нижче 1500 євро на місяць. До цієї групи

входять: Словенія та Іспанія. Їхня національна мінімальна заробітна плата становила 1167 євро в Іспанії і 1203 євро у Словенії.

- До 3 групи відносять країни із національною мінімальною заробітною платою нижче 1000 євро на місяць. До цієї групи входять: Кіпр, Португалія, Мальта, Литва, Греція, Польща, Естонія, Чехія, Словаччина, Хорватія, Латвія, Румунія, Угорщина та Болгарія. Їх національна мінімальна заробітна плата коливається від 399 євро у Болгарії до 940 євро на Кіпрі. Також до 3 групи будуть належати і усі кандидати та потенційні країни-кандидати із національною мінімальною заробітною платою у межах від 298 євро в Албанії до 532 євро у Чорногорії [11].

Для порівняння США за розміром мінімальної заробітної плати на федеральному рівні підпадають під 2 групу країн (1178 євро на місяць) згідно класифікації Євростату.

Середньорічний темп зростання мінімальної заробітної плати у період з січня 2013 року по січень 2023 року був найвищим у Румунії (+14,4%), за нею йдуть Литва (+11,2 %) і Болгарія (+9,7%). Найнижчі середньорічні темпи зростання серед країн-членів ЄС були зафіксовані на Мальті (+1,7%), а також у Франції (+ 1,8 %) та Греції (+ 2,0 %) [11].

За оцінками міжнародних організацій Україна є серед найбідніших країн Європи і така ситуація зберігається останні 30 років. Так, у 1991 році ВВП на душу населення в Україні складав 3624 дол. (у цінах 2010 р.), то у 2020 році лише 3116 – тобто 86% від рівня 30-ти річної давнини [12]. Середній показник ВВП на душу населення у країнах ЄС складає 34 047 дол., що фактично у 10 разів більше, ніж в Україні, для порівняння у Польщі ВВП на душу населення складає 15654 дол. [12]. Більш об'єктивним є розрахунок ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності (ПКС), що подано на рис. 2.

Якщо порівнювати розмір мінімальної заробітної плати в Україні (165 євро) із найбіднішими країнами ЄС чи країнами-кандидатами, то очевидним є значне відставання: Болгарія (399 євро), Албанія (298 євро). Також на початку 2023 року держави-члени ЄС збільшили мінімальну оплату праці за Блакитною

картою ЄС, що є мінімальним рівнем оплати праці, яку вимагають від роботодавців ЄС при виплаті зарплати працівникам, які прибули із третіх країн.

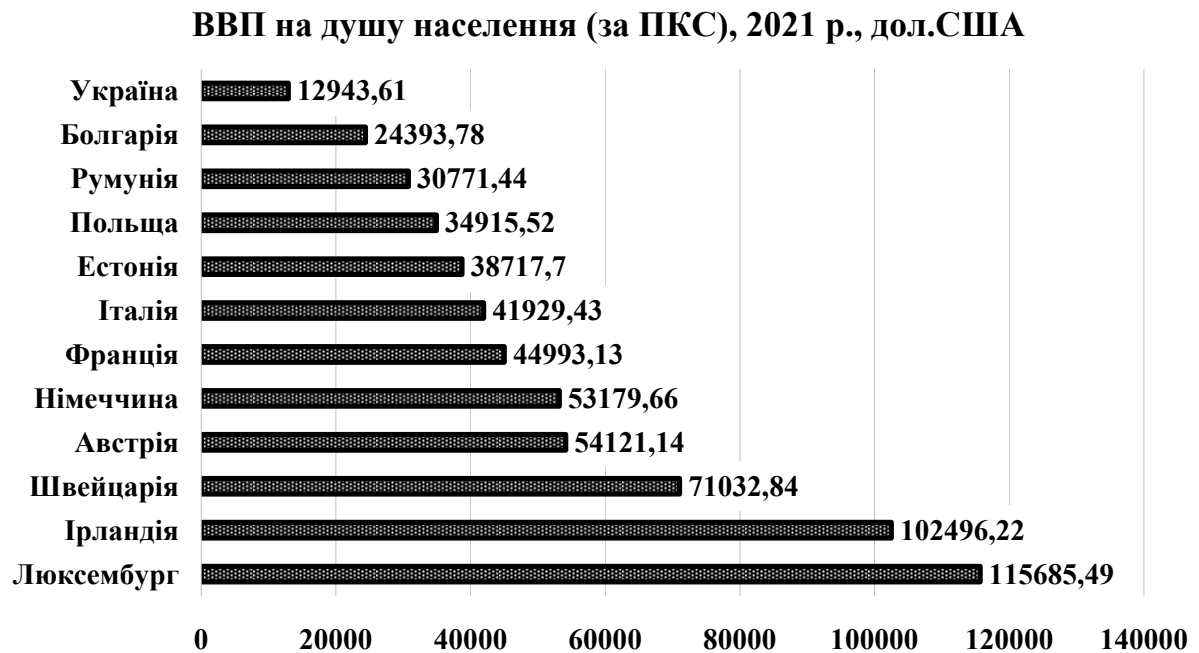

Рис. 2. ВВП на душу населення (за ПКС) у країнах ЄС та в Україні у 2021р.

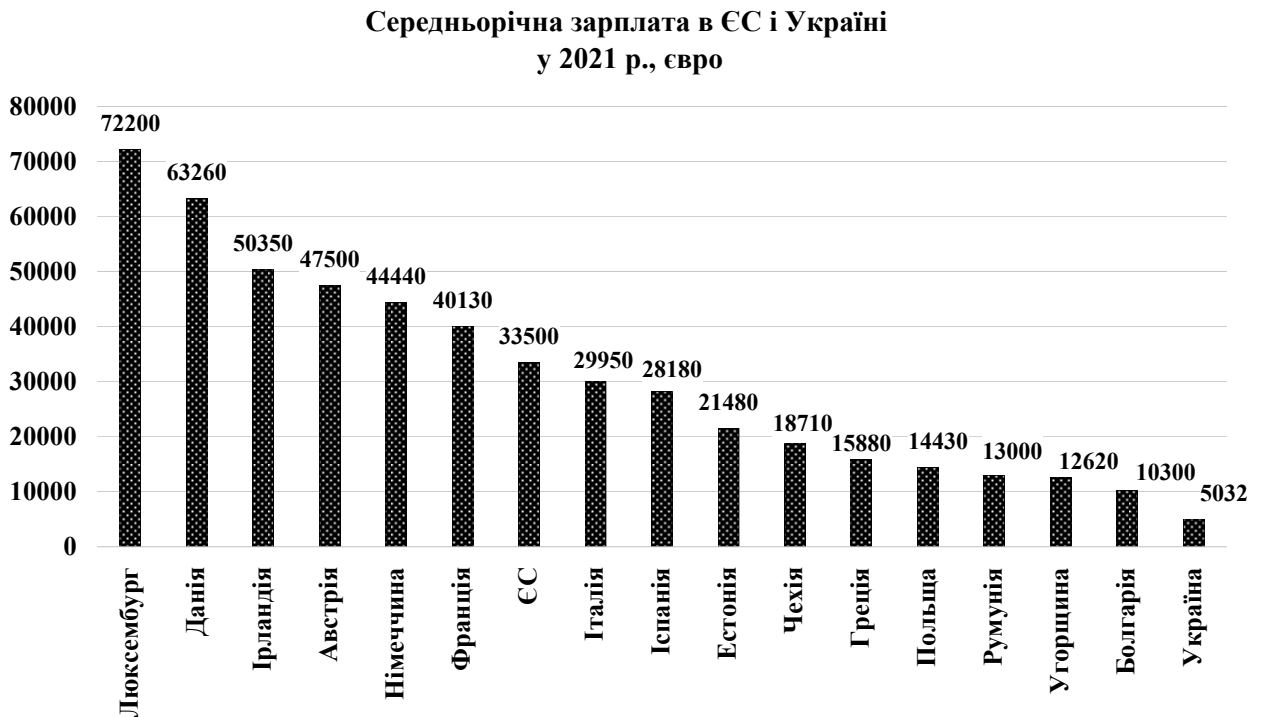
Джерело: побудовано на основі даних джерел [12; 13]

Не кращою є ситуація і з рівнем середньої заробітної плати. У 2021 р. середньорічна заробітна плата за повний робочий день для працівників в ЄС становила 33500 євро (рис. 3). Серед країн-членів ЄС найвища середня річна скоригована зарплата на повний робочий день у 2021 році була зафіксована в Люксембурзі (72 200 євро), за нею йдуть Данія (63 300 євро) та Ірландія (50 300 євро). Водночас найнижчі значення показника зафіксовано в Болгарії (10 300 євро), Угорщині (12 600 євро) та Румунії (13 000 євро) [14].

З початку повномасштабної війни в Україні середня заробітна плата фактично перестала зростати. Державна служба статистики України не публікує офіційних даних, проте за оцінками платформ із працевлаштування, зокрема Work.ua, її розмір складає 15000 гривень (375 євро) на місяць у 2023 р.

Все це свідчить про те, що за усіма показниками, що пов'язані із оплатою праці та доходами населення, наша країна значно відстає не лише від розвинених країн Західної Європи, але від усіх східно-європейських країн, а

частка громадян, які потребують соціального захисту та підтримки з боку держави, зокрема фінансової, збільшується.

**Рис. 3. Середньорічна заробітна плата за повний робочий день
у країнах ЄС та Україні у 2021р., євро**

Джерело: побудовано на основі даних Євростату [14], для України розраховано автором на основі офіційних показників середньомісячної зарплати у 2021р.

23 червня 2022 р. ЄС ухвалив рішення щодо надання Україні статусу кандидата на членство. Відповідно Україна отримала не лише право у перспективі приєднатись до європейської спільноти, але й ряд зобов'язань, які необхідно виконати, зокрема і у сфері соціальних стандартів. Однією із найважливіших функцій держави у таких умовах і є забезпечення реалізації ефективної політики соціального захисту громадян та територій у межах можливостей бюджету, а також через залучення відповідних ресурсів міжнародних партнерів, адже війна зробила з України довгострокового реципієнта міжнародної донорської допомоги. Поточна криза не повинна впливати на зменшення обсягу соціальних гарантій, стандартів і прав громадян, а підвищення рівня мінімальної заробітної плати, окрім своєї прямої функції, сприятиме покращенню соціальних настроїв та підвищенню довіри населення до дій влади.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Сьогодні євроінтеграція України відбувається у надскладних умовах, в умовах повномасштабної війни, під час якої країна зазнає великих втрат, насамперед людських, ресурсних, економічних. Проте все це не може зупинити рух нашої країни до ЄС і, хоч сучасні виклики є складними, але з іншого боку саме вони сприяють пошуку нових можливостей та шляхів розвитку.

Найбільш вразливі та незахищені верстви населення у таких умовах потребують ще більшого соціального захисту, тому обов'язком Уряду є забезпечення платоспроможності громадян і вчасного реагування на усі соціально-економічні ризики воєнного періоду. Саме тому підвищення мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму, соціальних виплат та інших соціальних гарантій навіть у таких умовах є невід'ємною складовою соціального захисту населення та елементом економічної безпеки країни загалом. Поряд із підвищенням рівня мінімальної заробітної плати державна політика у сфері регулювання оплати праці повинна бути спрямована на роботу над легалізацією трудових відносин, вдосконалення механізму використання Єдиної тарифної сітки та посилення використання форм соціального партнерства в країні навіть у такий складний воєнний період.

Література

1. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії : Закон України від 05 жовтня 2000 р. № 2017-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text> (дата звернення: 07.07.2023).
2. Кобзиста О., Шубін О., Ткаченко Я. Підвищення рівня мінімальної заробітної плати: наслідки та ризики // *Вісник АПСБТ*. 2017. URL: https://www.researchgate.net/publication/323642633_PIDVISENNA_RIVNA_MINIMALNOI_ZAROBITNOI_PLATI_NASLIDKI_TA_RIZIKI (дата звернення: 13.07.2023).
3. Про оплату праці : Закон України від 24 березня 1995 р. № 108/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 07.07.2023).

4. Кодекс законів про працю України : Кодекс від 10 грудня 1971р. № 322-V-III. Редакція від 15.06.2023р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 07.07.2023).

5. Чанишева Г.І., Щукін О.С. Мінімальна заробітна плата у системі державних соціальних гарантій. *Київський часопис права*. 2023. № 1. URL: <http://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/262/249> (дата звернення: 08.07.2023).

6. Онищенко В. Мінімальна заробітна плата 2023. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/15618-minimalna-zarplata-2023> (дата звернення: 10.07.2023).

7. Про Державний бюджет України на 2023 рік : Закон України від 03 листопада 2022 р. № 2710-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text> (дата звернення: 07.07.2023).

8. Мінімальна заробітна плата і прожитковий мінімум в Україні : Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/min/> (дата звернення: 07.07.2023).

9. Слуцький Б. Балансування на межі: чи може Україна підвищити життєві стандарти громадян у часи війни. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/balansuvannya-na-mezhi-chi-mozhe-ukrajina-pidvishchiti-zhittjevi-standarti-gromadyan-u-chasi-viyni-12266091.html> (дата звернення: 10.07.2023).

10. Про внесення змін до статті 8 Закону України „Про Державний бюджет України на 2023 рік” щодо підвищення розміру мінімальної заробітної плати : Законопроект від 07 лютого 2023 р. № 8431. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1643610> (дата звернення: 13.07.2023).

11. Мінімальна заробітна плата у січні 2023 та січні 2013 р. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Minimum_wage_statistics (дата звернення: 13.07.2023).

12. Ключівський Ю. Як відрізняються середні доходи громадян різних країн Європи? URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2023/01/17/statystyka-svidchyt-pro->

znachnu-nerivnist-u-dohodah-gromadyan-riznyh-krayin-yevropy/ (дата звернення: 15.07.2023).

13. Рейтинг країн за ВВП на душу населення за ПКС URL: <https://nonews.co/directory/lists/countries/gdp-per-capita-ppp> (дата звернення: 13.07.2023).

14. Новий показник середньорічної зарплати в ЄС URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20221219-3> (дата звернення: 15.07.2023).

References

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2000), The Law of Ukraine “About state social standards and state social guarantees”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text> (Accessed 07 July 2023).

2. Cobzista, O., Shubin, O. and Tkachenko Y. (2017), “Raising the minimum wage: consequences and risks”, *Herald of APSVT*, available at: https://www.researchgate.net/publication/323642633_PIDVISENNA_RIVNA_MINIMALNOI_ZAROBITNOI_PLATI_NASLIDKI_TA_RIZIKI (Accessed 13 July 2023).

3. The Verkhovna Rada of Ukraine (1995), The Law of Ukraine “About salary”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed 07 July 2023).

4. The Verkhovna Rada of Ukraine (1971), The Law of Ukraine “Labor Code of Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (Accessed 07 July 2023).

5. Chanysheva, G. and Shchukin, A. (2023), “Minimum wage in the system of state social guarantees”, *Kyyivskyy chasopys prava*, vol. 1, available at: <http://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/262/249> (Accessed 08 July 2023).

6. Onishchenko, V., (2023), “Minimum wage 2023”, available at: <https://buhplatforma.com.ua/article/15618-minimalna-zarplata-2023> (Accessed 10 July 2023).

7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), The Law of Ukraine “About the State Budget of Ukraine for 2023”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text> (Accessed 07 July 2023).
8. Ministry of Finance of Ukraine (2023), “Minimum wage and living wage in Ukraine”, available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/min/> (Accessed 07 July 2023).
9. Slutsky, B. (2023), “Baalancing on the Edge: Can Ukraine Raise the Living Standards of It's Citizens in Times of war”, available at: <https://www.unian.ua/economics/finance/balansuvannya-na-mezhi-chi-mozhe-ukrajina-pidvishchiti-zhittyevi-standarti-gromadyan-u-chasi-viyni-12266091.html> (Accessed 10 July 2023).
10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2023), The Bill of Ukraine “On Amendments to Article 8 of the Law of Ukraine “About the State Budget of Ukraine for 2023” regarding an increase in the minimum wage”, available at: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1643610> (Accessed 13 July 2023).
11. Eurostat (2023), “Minimum wage in January 2023 and January 2013”, available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Minimum_wage_statistics (Accessed 13 July 2023).
12. Klyuchivskyi, U. (2023), “How do the average incomes of citizens of different European countries differ?”, [Online], available at: <https://hmarochos.kiev.ua/2023/01/17/statystyka-svidchyt-pro-znachnu-nerivnist-u-dohodah-gromadyan-riznyh-krayin-yevropy/> (Accessed 15 July 2023).
13. NoNews (2021), “Ranking of countries by GDP per capita by PPP”, available at: <https://nonews.co/directory/lists/countries/gdp-per-capita-ppp> (Accessed 13 July 2023).
14. Eurostat (2023), “A new indicator of the average annual salary in the EU”, available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20221219-3> (Accessed 15 July 2023).

Стаття надійшла до редакції 31.07.2023 р.